

WEGWIJZER

Financieringsinstrumenten voor Mariene Onderzoeks- en Innovatieprojecten

Colofon

De Wegwijzer 'Financieringsinstrumenten voor Mariene Onderzoeks- en Innovatieprojecten' is een afgeleid product van het 'Compendium voor Kust en Zee: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België'. Het Compendium kwam tot stand door een samenwerking tussen verschillende academische groepen, overheidsinstanties, middenveldorganisaties en overlegplatformen met betrekking tot de kust en zee en werd gecoördineerd door het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ).

Het Compendium voor Kust en Zee kan online geraadpleegd worden op: www.compendiumkustenzee.be

Wijze van citeren:

Pirllet, H., Verleye, T., Lescrauwaet, A.K., Mees, J. 2015. Wegwijzer 'Financieringsinstrumenten voor Mariene Onderzoeks- en Innovatieprojecten'. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), Oostende, Belgium, 42 pp.

ISBN: 978-94-920430-4-7

De volgende personen worden bedankt voor hun bijdrage aan deze publicatie:

- Wendy Bonne (VLIZ - JPI Oceans)
- Simon Claus (VLIZ)
- Willem De Moor (VLIZ - JPI Oceans)
- Tina Mertens (VLIZ)
- Delphine Vanhaecke (VLIZ)

Verantwoordelijke uitgever:

Jan Mees (Vlaams Instituut voor de Zee, VLIZ)

Wandelaarkaai 7

8400 Oostende

België

Grafische vormgeving:

Cayman bvba (Brugge)

Leeswijzer

De Wegwijzer 'Financieringsinstrumenten voor Mariene Onderzoeks- en Innovatieprojecten*' is een afgeleid product van hoofdstuk 1 (Mariene Onderzoek) van het Compendium voor Kust en Zee (www.compendiumkustenzee.be). Het heeft als doel de meest relevante financieringsmogelijkheden voor mariene onderzoeks- en innovatieprojecten op een rij te zetten (Europees, federaal en Vlaams). Dit overzicht is echter niet exhaustief en deze wegwijzer dient dan ook gezien te worden als een levend document. De publicatie zal met een zekere frequentie worden geactualiseerd en ontbrekende instrumenten die relevant zijn, kunnen worden doorgegeven aan het secretariaat van het Compendium voor Kust en Zee (compendium@vliz.be). Het secretariaat zal eveneens de mogelijkheden verkennen om relevante financieringskanalen op andere niveaus (internationaal, provinciaal, etc.) op te nemen in actualisaties van deze wegwijzer.

Van elk financieringsinstrument wordt een korte factsheet gegeven (budget, looptijd, voorgaande financieringsinstrumenten, geografisch bereik, doelgroep, mariene componenten, legale basis, website), alsook een abstract met de algemene doelstellingen en een uitweiding over de mariene component** (indien van toepassing). Waar mogelijk wordt het Belgische/Vlaamse aanspreekpunt geïdentificeerd. Er wordt niet ingegaan op individuele calls om de levensduur van de wegwijzer te verlengen. De verwijzing naar de website van het financieringskanaal zorgt ervoor dat geïnteresseerden zich verder kunnen informeren. Indien van toepassing wordt ook doorverwezen naar de webpagina's waar de lopende calls opgesteld worden of andere relevante webpagina's. Verder dient vermeld te worden dat op Vlaams niveau een aantal van de beschikbare financieringsinstrumenten worden weergegeven aan de hand van de bevoegde administraties gezien er op dit niveau geen programmatorisch mariene onderzoeksfinanciering bestaat.

Deze wegwijzer richt zich zowel op financieringskanalen voor de mariene onderzoeksgemeenschap als voor innoverende krachten binnen het mariene veld.

Tabel. Overzicht van de opgenomen financieringsinstrumenten.

Europese financiering		Federale financiering	Vlaamse financiering
<i>Horizon 2020</i>	<i>COST</i>	<i>Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks (BRAIN-be)</i>	<i>Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT)</i>
<i>Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (COSME)</i>	<i>ERA-NET</i>	<i>Interuniversitaire attractiepolen (IUAP)</i>	<i>Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO)</i>
<i>Connecting Europe Facility (CEF)</i>	<i>Artikel 185 initiatieven</i>	<i>STEREO III</i>	<i>Herculesstichting</i>
<i>De Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI)</i>	<i>Gezamenlijke Programmeringsinitiatieven (JPIs)</i>		<i>Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) en Industrieel Onderzoeksfonds (IOF)</i>
<i>Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV - ESI)</i>	<i>EUREKA</i>		<i>Vlaamse Interuniversitaire Raad - Universitaire Ontwikkelingssamenwerking (VLIR-UOS)</i>
<i>Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO - ESI)</i>	<i>Kennis- en innovatiegemeenschappen (EIT KIC)</i>		<i>Nieuw Industrieel Beleid (NIB)</i>
<i>LIFE: Environment and Climate Action</i>	<i>Het instrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)</i>		

* Instrumenten die specifiek gericht zijn op de coördinatie van onderzoek/innovatie of het vormen van netwerken in functie van onderzoek/innovatie worden eveneens behandeld in deze wegwijzer.

** Deze mariene component omvat eveneens maritieme, kustgebonden en estuariene aspecten.

DEEL 1

Europese financieringsinstrumenten voor
marien onderzoek en innovatie

Horizon 2020

Budget	+/- 80 miljard euro De EU (co)financiering voor onderzoek- en ontwikkelingsprojecten loopt op tot 100%, voor innovatieprojecten tot 70% (uitzondering voor non-profit).
Looptijd	2014-2020
Voorgaande financieringsinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> • Kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (KP) • Onderdelen van het kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP) • Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) (zie ook <i>kennis- en innovatiegemeenschappen (EIT KIC)</i>)
Geografisch bereik	EU-lidstaten, mogelijkheid voor deelname niet-lidstaten onder bepaalde voorwaarden
Doelgroep(en)	Alle juridische entiteiten - wetenschappelijke instellingen, industrie en kmo's
Mariene Component	Mariene onderzoek werd opgenomen als een transversaal thema binnen Horizon 2020
Legale basis	Verordening (EG) nr. 1291/2013 - tot vaststelling van Horizon 2020 - het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014 -2020) en tot intrekking van Besluit nr. 1982/2006/EG Besluit 2013/743/EU - tot vaststelling van het specifieke programma tot uitvoering van "Horizon 2020" - het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014-2020) en tot intrekking van de Besluiten 2006/971/EG, 2006/972/EG, 2006/973/EG, 2006/974/EG en 2006/975/EG
Website	http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/

// abstract:

Horizon 2020 is het nieuwe Europese financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie. De primaire doelstellingen omvatten de positie van Europa als wereldleider in wetenschap te versterken, een beter klimaat te creëren voor investering in onderzoek en innovatie en excellente wetenschap te vertalen naar maatschappelijke toepassingen. De financiering focust op 3 specifieke programma's:

- Wetenschap op topniveau (richt zich voornamelijk op het ondersteunen van topwetenschappers in fundamenteel onderzoek)
- Industrieel leiderschap (focust op onderzoek en innovatie in de industrie en kmo's in het bijzonder)
- Maatschappelijke uitdagingen (onderzoek en innovatie met een maatschappelijke toepassing zowel door wetenschap als industrie)

Daarnaast worden ook nog een aantal andere zaken gefinancierd zoals niet-nucleaire activiteiten van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC) en het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) (zie ook *kennis- en innovatiegemeenschappen (EIT KIC)*).

De uitvoering van de specifieke programma's gebeurt door middel van jaarlijkse werkprogramma's met een beschrijving van de acties die gefinancierd worden, het beschikbare budget, het tijdsplan, evaluatiecriteria, etc. De calls die binnen Horizon 2020 gelanceerd worden, zijn doorzoekbaar via de volgende *interface*. Begeleiding, ondersteuning en praktische informatie met betrekking tot deelname in Horizon 2020 kan verkregen worden bij de nationale contactpunten (NCPs) (zie *website* voor de lijst van Belgische NCPs).

Mariene onderzoek werd opgenomen in Horizon 2020 als een transversaal thema en mariene aspecten komen dan ook aan bod onder verschillende delen van de specifieke programma's (zie tabel). Bovendien werden mariene en maritiem onderzoek geïdentificeerd als één van de maatschappelijke uitdagingen. Dit betekent uiteraard niet dat mariene projecten enkel kunnen ingediend worden onder deze delen.

Tabel. Overzicht van de specifieke programma's binnen Horizon 2020 met hun activiteiten en mariene aspecten.

Specifiek programma	Activiteiten	Vermelding mariene aspecten*
Wetenschap op topniveau	Activiteiten van de Europese Onderzoeksraad (ERC) voor uitmuntende Europese onderzoekers	
	Toekomstige en opkomende technologieën	
	Marie Curie-acties voor training, mobiliteit en loopbaanontwikkeling van onderzoekers	
	Europese onderzoeksinfrastructuren	
Industrieel leiderschap	Leiderschap op het gebied van ontsluitende en industriële technologieën	Innovatieve en concurrerende platformtechnologie (onder meer analyse en benutting mariene biodiversiteit)
	Toegang tot risicokapitaal	
	Innovatie bij kmo's	
Maatschappelijke uitdagingen	Gezondheid, demografische verandering en welzijn	
	Voedselzekerheid, duurzame land- en bosbouw, marien en maritiem onderzoek en onderzoek inzake binnenwateren en de bio-economie	Horizontaal marien en maritiem onderzoek; impact klimaatverandering op mariene ecosystemen en maritieme economie; onderzoek naar mariene biodiversiteit en ecosystemen; impact menselijke activiteiten op marien milieu; oceaanobservatie; ondersteuning van het EU-beleid zoals het gemeenschappelijk visserijbeleid, de kaderrichtlijn mariene strategie, het geïntegreerd maritiem beleid en de kaderrichtlijn water; mariene biotechnologie; visserij; aquacultuur; steun aan gezamenlijke programmeringsinitiatieven zoals "Gezonde en productieve zeeën en oceanen" (zie ook Gezamenlijke Programmeringsinitiatieven (JPIs))
	Zekere, schone en efficiënte energie	Hernieuwbare mariene energie (offshore wind, getijden-, stromings-, golflag- en osmose-energie); integratie in het elektriciteitsnet; windenergie in kustzone
	Slim, groen en geïntegreerd transport	Scheepvaart, milieuvriendelijke en veilige schepen, versterken leiderspositie EU in scheepsbouw, havens, Blauwe gordel rond Europa
	Klimaatactie, milieu, efficiënt gebruik van hulpbronnen en grondstoffen	Inzicht in biodiversiteit en ecosystemen en hun interactie met maatschappij en economie (onder meer mariene ecosystemen); verbetering kennisbasis over beschikbaarheid grondstoffen (onder meer mariene ruimtelijke ordening); alomvattende globale milieuobservatie- en -informatiesystemen (onder meer voor mariene ecosystemen); verstrekking kennis en hulpmiddelen voor doeltreffende besluitvorming en betrokkenheid publiek (nadruk op onder meer zeeën en oceanen); beter begrip van de klimaatverandering en betrouwbare klimaatprognoses (onder meer het functioneren mariene en polaire ecosystemen); kustzee- en diepzeehulpbronnen (bv. diepzeemijnbouw)
	Europa in een veranderende wereld - inclusieve, innovatieve en reflexieve samenlevingen	
	Een veilige samenleving - de vrijheid en veiligheid van Europa en haar burgers beschermen	zeeverontreiniging, bescherming zeevaartroutes

*Vermelding in Besluit 2013/743/EU en/of Verordening (EG) nr. 1291/2013.

Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's (COSME)

Budget	2,3 miljard euro (gepland)
Looptijd	2014-2020
Voorgaande financieringsinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> • Kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (KP) • Het Programma voor Ondernemerschap en Innovatie (EIP) (onderdeel van het CIP)
Geografisch bereik	EU-lidstaten Mogelijkheid voor deelname lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EFTA) die lid zijn van de Europese Economische Ruimte. Mogelijkheid voor deelname niet-lidstaten onder bepaalde voorwaarden
Doelgroep(en)	kmo's, besturen, internationale organisaties, koepelorganisaties, ngo's en opleidingscentra.
Mariene Component	Maritiem en kusttoerisme
Legale basis	Verordening (EG) nr. 1287/2013 tot vaststelling van een programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen (COSME) (2014-2020) en tot intrekking van Besluit nr. 1639/2006/EG
Website	http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/index_en.htm

// abstract:

COSME is het Europees programma voor de competitiviteit van ondernemingen en kmo's.

De 4 centrale doelstellingen van het programma zijn:

- De verbetering van de toegang voor kmo's tot financiering in de vorm van eigen vermogen en schuld (zie onder meer [Toegang tot financiering](#))
- Toegang tot markten, in het bijzonder in de Unie, maar ook op mondiaal niveau. In het kader van deze doelstelling is het [Enterprise Europe Network](#) van belang (ondersteunt ondernemers bij innoveren en ondernemen in Europa, zie ook [Enterprise Europe Network Vlaanderen](#))
- De verbetering van de randvoorwaarden voor het concurrentievermogen en de duurzaamheid van de kmo's, onder andere in de toeristische sector (zie onder meer het [Entrepreneurship 2020 Action Plan](#))
- De bevordering van ondernemerschap en van de ondernemerschapscultuur (zie onder meer het [Action Programme for Reducing Administrative Burdens in the EU](#) en [Good practices in SMEs policy](#))

De oproepen voor projectvoorstellen binnen dit programma zijn te vinden op de volgende [webpagina](#). De aanbestedingen worden [hier](#) opgelijst.

In het COSME-programma komt ook toerisme aan bod met onder meer het opsporen van beste praktijken die specifieke sectoren ten goede kunnen komen, zoals maritiem en kusttoerisme.

Connecting Europe Facility (CEF)

Budget	33,2 miljard euro <ul style="list-style-type: none"> • Vervoer: 26,2 miljard euro • Energie: 5,9 miljard euro • Telecommunicatie: 1,1 miljard euro <p>Afhankelijk van de sector en het project variëren de financieringspercentages.</p>
Looptijd	2014-2020
Voorgaande financieringsinstrumenten	Onder meer het Marco Polo programma, TEN-E - Trans-European Energy Networks en TEN-T - Trans-European Transport Networks
Geografisch bereik	EU-lidstaten
Mariene component	Transportnetwerken voor scheepvaart en havens, offshore grid
Legale basis	Verordening (EU) nr. 1316/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 tot vaststelling van de financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 913/2010 en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 680/2007 en (EG) nr. 67/2010 (Voor de EER relevante tekst)
Website	<ul style="list-style-type: none"> • Telecommunicatie: http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/connecting-europe-facility • Energie: http://ec.europa.eu/energy/mff/facility/connecting_europe_en.htm • Vervoer: http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/project-funding/cef_en.htm

// abstract:

De CEF maakt het mogelijk dat projecten van gemeenschappelijk belang in het kader van het beleid voor de trans-Europese netwerken in de sectoren vervoer, telecommunicatie en energie worden voorbereid en worden uitgevoerd. Het gaat hier zowel om projecten die gericht zijn op de ontwikkeling van nieuwe infrastructuur als het verbeteren van de huidige infrastructuur. Een modern en efficiënt trans-Europees netwerk moet enerzijds leiden tot een duurzame en inclusieve groei en zal ook bijdragen aan de energiedoelstellingen die tegen 2020 moeten behaald worden (20% reductie van broeikasgassen, 20% toename in energie-efficiëntie en 20% hernieuwbare energie).

Al naargelang de sector wordt ingezet op:

- Energie: integratie interne energiemarkt, energievoorzieningszekerheid, koolstofarme energie en slimme energienetwerken, etc.
- Vervoer: opheffen van knelpunten, interoperabiliteit van de spoorwegen, grensoverschrijdende tracés, duurzame en efficiënte vervoerssystemen (koolstofarm en energie-efficiënt), integratie en de interconnectie van vervoerswijken, toegankelijkheid vervoersinfrastructuur, etc.
- Telecommunicatie: trans-Europese telecommunicatienetwerken

Voor elke sector (energie, transport en telecommunicatie) zal de Commissie werkprogramma's opstellen met de acties en de manier waarop ze zullen worden gefinancierd. De financiële ondersteuning zal verdeeld worden door subsidies, aanbestedingen en financiële instrumenten (zie respectievelijke websites).

Wat de mariene aspecten betreft, werd op het vlak van energie het *North Sea Offshore Grid* (prioritaire elektriciteitscorridor) opgenomen als één van de prioriteiten. Binnen transport komen maritiem transport (*Vessel Traffic Management Information Systems* en de *Motorways of the Seas* – Maritieme snelwegen) en havens (connectie met hinterland en ontwikkeling van havens) aan bod. Bovendien werden onder meer de havens van Zeebrugge en Antwerpen geïdentificeerd binnen de projecten van het transportnetwerk.

De Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI)

Budget	325 miljard euro
Looptijd	2014-2020
Legale basis	Verordening (EU) nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad
Website	http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/index_nl.cfm

// abstract:

De structuur- en investeringsfondsen vormen de financiële instrumenten van de Europese Unie (EU) voor het regionaal beleid. Met dit beleid streeft de Unie ernaar het verschil in ontwikkeling tussen de regio's en de lidstaten te verkleinen. De fondsen zijn een belangrijk instrument ter bevordering van de economische, sociale en territoriale samenhang.

De structuur- en investeringsfondsen behelzen de volgende financieringsinstrumenten:

- Het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO, *zie verder*)
- Het Europees Sociaal Fonds (*ESF*)
- Cohesiefonds (*CF*)
- Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (*ELFPO*)
- Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV, *zie verder*)

Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV - ESI)

Budget	<p>5,75 miljard euro (gedeeld beheer)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duurzame ontwikkeling visserij, aquacultuur en visserijgebieden: 4,34 miljard euro • Controle- en handhavingsmaatregelen: 0,58 miljard euro • Gegevensverzameling: 0,52 miljard euro • Compensatie ultraperifere gebieden: 0,19 miljard euro • Opslagsteun: 0,04 miljard euro • Maatregelen Geïntegreerd Maritiem Beleid: 0,07 miljard euro <p>De medefinancieringspercentages van het EFMZV worden vastgelegd in het nationaal operationeel programma.</p> <p>0,65 miljard euro (direct beheer)</p>
Looptijd	2014-2020
Voorgaande financieringsinstrumenten	Europees Visserij Fonds (EVF)
Geografisch bereik	EU-lidstaten
Doelgroep(en)	Alle juridische entiteiten
Legale basis	Verordening (EU) nr. 508/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 inzake het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 2328/2003, (EG) nr. 861/2006, (EG) nr. 1198/2006 en (EG) nr. 791/2007 van de Raad en Verordening (EU) nr. 1255/2011 van het Europees Parlement en de Raad
Website	http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/index_en.htm http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/financial_assistance/index_en.htm

// abstract:

Het algemene doel van het EFMZV is het ondersteunen van het Europees Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) en het Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB). Het fonds is gestructureerd rond 4 centrale doelstellingen:

- De bevordering van een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur
- De bevordering van de uitvoering van het GVB
- De bevordering van een evenwichtige en inclusieve territoriale ontwikkeling van de visserij- en de aquacultuurgebieden (de bevordering van economische groei, sociale integratie, het scheppen van banen, etc.)
- De bevordering van de ontwikkeling en de uitvoering van het GMB van de Unie. Dit is het beleid van de Unie dat erop gericht is een gecoördineerde en coherente besluitvorming tot stand te brengen met betrekking tot maritieme zaken en omvat elementen zoals *Marine Knowledge 2020*, Maritieme Ruimtelijke Ordening, Geïntegreerd Maritiem Toezicht, Zeegebiedstrategieën, etc.)

Het grootste deel van het EFMZV wordt verdeeld door de nationale overheid (gedeeld beheer) die op basis van een nationaal operationeel programma bepaalt hoe het geld besteed zal worden (zie het nationaal operationeel programma 2014-2020 dat beschikbaar zal zijn in de loop van 2015). In België is het departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid het aanspreekpunt ([website](#)). Voor maatregelen die onder direct beheer staan, stelt de Europese Commissie jaarlijks werkprogramma's op (zie [website](#) voor werkprogramma, lopende aanbestedingen en oproepen voor projectvoorstellen). De maatregelen die onder direct beheer staan, kaderen grotendeels binnen het GMB.

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO - ESI)

Budget	185,37 miljard euro
Looptijd	2014-2020
Geografisch bereik	EU-lidstaten
Doelgroep(en)	Alle juridische entiteiten
Legale basis	Verordening (EU) nr. 1301/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 betreffende het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en specifieke bepalingen met betrekking tot de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid", en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1080/2006
Website	http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/regional/index_en.cfm

// abstract:

Het EFRO heeft als doel de economische en sociale cohesie in de Europese Unie te versterken door te zorgen voor evenwicht tussen de regio's. De investeringen van het EFRO zijn in de eerste plaats gericht op vier prioriteitsgebieden:

- Innovatie en onderzoek
- De digitale agenda (EU strategie om digitale technologieën te laten bijdragen tot een duurzame groei)
- Ondersteuning voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's)
- De koolstofarme economie

Afhankelijk van de ontwikkelingsgraad van de regio worden meer of minder EFRO-middelen (tot 80%) aan de voornoemde prioriteitsgebieden toegewezen. Daarnaast wordt ook ingezet op andere thematische doelstellingen zoals klimaatverandering, milieu en hulpbronnen, vervoer en netwerkinfrastructuur, arbeidsmobiliteit, bestrijding van armoede, onderwijs, etc. Voor elk van de thematische doelstellingen worden investeringsprioriteiten bepaald.

Onder EFRO vallen onder meer de Interreg-programma's voor grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking en het zogenaamde Doelstelling 2-programma dat gericht is op regionaal concurrentievermogen en werkgelegenheid.

Voor deze programma's dienen de lidstaten operationele programma's op te stellen en een beheersautoriteit aan te wijzen (op nationaal, regionaal of ander niveau). Deze autoriteit zal mogelijke begunstigden informeren, projecten selecteren en toezicht houden op de verwezenlijking ervan. Een overzicht van de programma's voor regionale ontwikkeling en grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking die binnen de structuurfondsen lopen, wordt gegeven op volgende [interface](#) (zie tabel voor overzicht relevante programma's). De beheersinstanties worden opgelijst op volgende [website](#). Voor Vlaanderen is dit het [Agentschap Ondernemen](#). Nuttige informatie kan eveneens teruggevonden worden op volgende [website](#) van de Provincie West-Vlaanderen.

In de hieropvolgende tabel worden de mariene componenten van de Interreg-programma's weergegeven. Op de website van de verschillende programma's worden regelmatig oproepen voor projectvoorstellen gedaan en kunnen projectideeën worden aangemeld. Bij bepaalde programma's kunnen projectvoorstellen op elk ogenblik tijdens de programmaperiode worden ingediend. Doorgaans staat EFRO in voor de financiering van 50% van de totaal goedgekeurde projectkosten, al kan dit in bepaalde programma's hoger uitvallen.

Tabel. Overzicht van de programma's voor regionale ontwikkeling en grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking en hun mariene componenten.

Programma	Mariene aspecten in de (draft) operationele programma's
<i>EFRO Vlaanderen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Binnen West-Vlaanderen wordt Blue Energy (offshore windmolens, golf- en getijdenenergie) naar voorgeschoven (zie ook het <i>Nieuw Industrieel Beleid</i>). Onder geïntegreerde territoriale investeringen komt het versterken van het logistieke netwerk van onder meer havens aan bod.
<i>Interreg Noordwest Europa</i>	<ul style="list-style-type: none"> Bijdrage aan de Atlantische Zeebekkenstrategie (alhoewel er binnen dit programma geen thematische focus op maritieme zaken is). Milieuvriendelijke en koolstofarme transportsystemen (waaronder maritiem transport en havens)
<i>Interreg Noordzee</i>	<p>Economische groei in de Noordzee-regio:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van 'blauwe groei'-activiteiten (visserij, toerisme, mariene biotechnologie, ontginning van de zeebodem, offshore wind energie, etc.) <p>Een duurzame Noordzee-regio: bescherming tegen klimaatverandering en bescherming ecosystemen</p> <ul style="list-style-type: none"> Klimaatverandering: overstromingen in kustgebieden, kusterosie, acidificatie, algenbloeien, verzilting, etc. Lange-termijn duurzaam beheer van ecosystemen in de Noordzee Geïntegreerde (ruimtelijke) planning en beheer van activiteiten in de Noordzee Ondersteuning van Zeebekkenstrategie van de Noordzee (in ontwikkeling) Bescherming van de Noordzee (vervuiling, eutrofiëring, behoud voedselketen, bescherming visbestanden, etc.) <p>Groene transport en mobiliteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> Milieuvriendelijke en koolstofarme transportsystemen (waaronder maritiem transport en havens) Multimodaal transport (onder meer maritiem transport en uitbouw kleine en middelgrote havens)
<i>Interreg 'Vlaanderen - Nederland'</i>	n.v.t.
<i>Interreg 2 zeeën</i>	<p>De mariene/maritieme dimensie komt als een horizontaal thema aan bod</p> <ul style="list-style-type: none"> Koolstofarme technologieën: mariene hernieuwbare energie (wind, getijden, golven) maar ook visserij en transport Adaptatie aan klimaatverandering: overstroming, kusterosie, kustverdediging, het versterken van geïntegreerd kustzonebeheer Efficiënt beheer van hulpbronnen: specifieke aandacht voor rijkdommen uit de zee en in kustgebieden (maritieme sectoren zoals visserij, transport, toerisme, etc.)
<i>Interreg Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Overstromingen van de kuststreek vanuit zee (kusterosie) Ontwikkelingsprojecten voor onder meer visserijhulpmiddelen en -praktijken die bijdragen tot de grensoverschrijdende regionale identiteit voor de sector van de duurzame visvangst en aquacultuur Ondersteunen van de grensoverschrijdende geïntegreerde acties bij onder meer het beheer van de kustzone Geïntegreerde ruimtelijke planning van bepaalde kustgebieden

LIFE: Environment and Climate Action

Budget	3,456 miljard euro <ul style="list-style-type: none"> • Subprogramma milieu: 2,592 miljard euro • Subprogramma klimaatactie: 0,864 miljard euro <p>Afhankelijk van het type project ligt het maximumpercentage voor cofinanciering tussen 55-100%</p>
Looptijd	2014-2020
Voorgaande financieringsinstrumenten	LIFE+
Geografisch bereik	EU-lidstaten Deelname niet-EU-lidstaten onder bepaalde voorwaarden
Doelgroep(en)	Alle juridische entiteiten
Mariene Component	Mariene milieu als één van de thematische prioriteiten binnen het subprogramma milieu
Legale basis	Verordening (EU) nr. 1293/2013 inzake de vaststelling van een programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 614/2007
Website	http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm

// abstract:

Het LIFE-programma bestaat uit twee subprogramma's die projecten ondersteunen met betrekking tot enerzijds het klimaat en anderzijds het milieu. Binnen het subprogramma milieu werden drie prioriteitsgebieden vastgelegd: milieu en grondstofefficiëntie, natuur en biodiversiteit en milieubeheer en informatie. De klimaatactie behelst de mitigatie van klimaatverandering, adaptatie aan de klimaatverandering en beheer en informatie met betrekking tot het klimaat.

LIFE wordt centraal beheerd door de Europese Commissie waarbij het merendeel van het budget wordt verdeeld via zogenaamde action grants voor de financiering van pilootprojecten, demonstratieprojecten, *best practice* projecten, geïntegreerde projecten op de gebieden van natuur, afval, water, lucht en klimaatverandering, etc. Oproepen voor calls zijn terug te vinden op de volgende [website](#). Een overzicht van de uitgevoerde LIFE-projecten in België en de nationale contactpunten worden gegeven op volgende [webpagina](#).

Het mariene milieu werd opgenomen als één van de thematische prioriteiten binnen het subprogramma milieu waarbij de link wordt gelegd met de doelstellingen van de kaderrichtlijn mariene strategie (richtlijn 2008/56/EG). Daarnaast wordt ook de instandhouding van mariene habitats en vogelsoorten in het kader van de habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG) en de vogelrichtlijn (richtlijn 2009/147/EG) opgenomen als een thematische prioriteit.

COST

Budget	80 miljard euro – deels vanuit Horizon 2020 (COST wordt niet volledig gefinancierd door EU middelen)
Looptijd	2014-2020
Geografisch bereik	COST-lidstaten (35 landen)
Website	www.cost.eu

// abstract:

COST is een intergouvernamenteel kader voor Europese samenwerking in wetenschap en technologie om onderzoek dat op nationaal niveau gefinancierd wordt te coördineren. Het draagt bij tot de reductie van de fragmentatie in Europese onderzoeksinvesteringen en het openstellen van de Europese onderzoeksruimte voor wereldwijde samenwerking. COST biedt mogelijkheden voor het samenbrengen van wetenschappelijke gemeenschappen uit Europa en de rest van de wereld en voorziet netwerkmogelijkheden voor jonge onderzoekers. Verder beoogt COST de impact van het gevoerde onderzoek op beleidsmakers, de private sector, etc. te verhogen.

COST financiert geen onderzoek maar ondersteunt pan-Europese netwerkactiviteiten (meetings, workshops, training schools, etc.) in zogenaamde COST-acties. Een dergelijke actie loopt 4 jaar waaraan minstens 5 COST-lidstaten moeten deelnemen. Voorstellen kunnen doorlopend ingediend worden (*continuous open call*) in één van de wetenschappelijk domeinen. *FWO* is het Vlaamse aanspreekpunt voor COST, *BELSPO* is de Belgische nationale coördinator.

Voor marien onderzoek zijn in de eerste plaats de volgende domeinen interessant: Aardesysteemwetenschap en leefmilieumanagement (ESSEM); Voeding en landbouw (FA) (visserij) en Transport en stedelijke ontwikkeling (TUD) (havens en maritiem transport).

ERA-NET (Horizon 2020)

// abstract:

ERA-NET wordt deels gefinancierd door Europa binnen *Horizon 2020*. Er worden gezamenlijke calls gefinancierd voor transnationaal onderzoek en innovatie in gebieden die een belangrijke toegevoegde waarde hebben voor Europa of relevant zijn voor Horizon 2020. Dit is een aanzienlijke verschuiving tegenover de voorbije ERA-NETs waar voornamelijk netwerken werden gefinancierd. Op deze manier wil men de financiering die lidstaten besteden aan uitdaging-gedreven onderzoek en innovatie aanzienlijk verhogen. Binnen Horizon 2020 zullen ERA-NETs geïmplementeerd worden door middel van ERA-NET Cofund, dat gericht is op het ondersteunen van publieke partnerschappen zoals gezamenlijke programmeringsinitiatieven door lidstaten.

Voorbeelden van enkele mariene initiatieven die reeds gefinancierd werden in het kader van ERA-NET:

- *SEAS-ERA - Towards Integrated Marine Research Strategy and Programmes*
- *MARTEC II - Maritime Technologies II*
- *BiodivERsA - Biodiversity Research ERA-NET*
- *COFASP ERA-NET - Strengthening cooperation in European research on sustainable exploitation of marine resources in the seafood chains ERA-NET*
- *Marine Biotech ERA-NET - Marine Biotechnology ERA-NET*
- *BS ERA-NET - Networking on science and technology in the Black Sea region*
- *Susfood - Sustainable Food ERA-NET*
- *OCEANERA-NET - Research and innovation in the ocean energy sector*

Artikel 185 initiatieven

Budget	Voorstel voor een bijdrage van 3,5 miljard euro vanuit Europa (niet volledig gefinancierd door de EU)
Voorgaande financieringsinstrumenten	Artikel 169 initiatieven van het EG-verdrag
Mariene component	Baltic Sea Research and Development Programme (BONUS)
Website	http://ec.europa.eu/research/era/art-185_en.html

// abstract:

Artikel 185 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie stelt de Europese Unie in staat deel te nemen in onderzoeksprogramma's die gezamenlijk worden ondernomen door een aantal lidstaten. De acties die gefinancierd worden kunnen op thema's focussen die niet direct gelinkt zijn met die van het 7de kaderprogramma (KP7, 2007-2013) of *Horizon 2020* (2014-2020), mits ze voldoende toegevoegde waarde voor de Europese Unie hebben. Ze kunnen eveneens bijdragen tot de complementariteit en synergieën tussen activiteiten binnen KP7 of Horizon 2020 en activiteiten binnen intergouvernementele structuren zoals *EUREKA* en *COST*.

Het *BONUS programma* voor onderzoek en ontwikkeling in de Baltische Zee is een voorbeeld van een marien programma binnen de Artikel 185 initiatieven (Besluit nr. 862/2010/EU).

Gezamenlijke Programmeringsinitiatieven (JPIs)

Budget	Deels gefinancierd door Europese Unie, deels door de participerende lidstaten
Looptijd	Variabel
Geografisch bereik	Variabele geometrie in de verschillende JPIs
Legale basis	COM(2008) 468 definitief - Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Naar een gezamenlijke programmering van het onderzoek: samenwerken om gemeenschappelijke uitdagingen doeltreffender aan te pakken {SEC(2008) 2281} {SEC(2008) 2282}
Website	http://ec.europa.eu/research/era/joint-programming_en.html

// abstract:

Het doel van het gezamenlijk programmeringsproces is om nationale onderzoeksinspanningen te groeperen om zo beter gebruik te maken van onderzoeksmiddelen en om gezamenlijke Europese uitdagingen efficiënt aan te pakken. Lidstaten kunnen zich op vrijwillige basis engageren in deze JPI's waarin gezamenlijke strategische onderzoeksagenda's worden geïmplementeerd.

Op dit moment lopen reeds een aantal JPI's die elk een bepaald thema bestrijken (zie [website](#)). Voor het mariene veld is het Gezamenlijk Programmeringsinitiatief '*Healthy and Productive Seas and Oceans*' van belang. Binnen deze JPI wordt een strategische onderzoeksagenda opgesteld die als basis fungeert voor de selectie en implementatie van gemeenschappelijk initiatieven. Er lopen 4 pilotacties: het meervoudig gebruik van infrastructuur voor monitoring, ecologische aspecten van micro-plastics in het mariene milieu, ecologische aspecten van diepzeemijnbouw en de intercalibratie in het kader van de kaderrichtlijn water (richtlijn 2000/60/EG).

EUREKA

Looptijd	Sinds 1985
Geografisch bereik	40 landen
Doelgroep(en)	Voornamelijk gericht op ondernemingen die onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten willen opzetten binnen Europese netwerken
Mariene Component	Landbouw en mariene hulpbronnen
Legale basis	Hannover Declaration accepted by the Ministerial Conference in Hannover on November 6, 1985
Website	www.eurekanetwork.org

// abstract:

EUREKA is een intergouvernementele organisatie voor marktgedreven onderzoek en ontwikkeling (O&O). Het netwerk heeft een gedecentraliseerde structuur met nationale projectcoördinatoren ([website Belgisch contactpunt EUREKA](#), [website Vlaams contactpunt EUREKA](#)). Via dit netwerk tracht men de coördinatie van nationaal-gefinancierde innovatie te faciliteren om zo de productiviteit en competitiviteit van Europese industrieën te verhogen. Hierbij wordt in de eerste plaats ingezet op de ontwikkeling van speerpunttechnologieën en marktgerichte producten. Er wordt veelal 'bottom-up' gewerkt waarbij deelnemers zelf verantwoordelijk zijn voor de definitie en de uitvoering van hun wetenschappelijke en technologische samenwerkingsprojecten.

EUREKA financiert voornamelijk individuele O&O projecten die gericht zijn op de markt. Het is het belangrijkste financieringsinstrument voor grote bedrijven en onderzoeksinstituten die focussen op technologische toepassingen. Daarnaast zijn er ook EUREKA clusters (strategische publiek-privaat partnerschappen op lange termijn), EUREKA umbrellas (thematische netwerken), het EUREKA Eurostar programma (gericht op kmo's die onderzoek verrichten) en de Innovation awards (voor buitengewone technologische verwezenlijkingen van O&O organisaties).

Voor meer informatie over het opzetten van een project, wordt verwezen naar de volgende [website](#). De calls binnen de EUREKA clusters worden opgelijst op de volgende [webpagina](#).

Eén van de technologische velden waarop EUREKA inzet, is '[Landbouw en mariene hulpbronnen](#)'. Uiteraard kunnen mariene voorstellen ook ingediend worden binnen andere velden.

Kennis- en innovatiegemeenschappen (EIT KIC) (Horizon 2020)

Budget	Het budget van EIT (2014-2020) bedraagt ongeveer 2,7 miljard euro (gefinancierd binnen <i>Horizon 2020</i>)
Looptijd	2014-2020
Legale basis	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening (EU) nr. 1292/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 294/2008 tot oprichting van het Europees Instituut voor innovatie en technologie • Verordening (EG) nr. 294/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2008 tot oprichting van het Europees Instituut voor innovatie en technologie
Website	http://eit.europa.eu/kics/

// abstract:

Het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie (EIT) heeft een drievoudige missie: een duurzame Europese groei en competitiviteit nastreven, het versterken van de innovatiecapaciteit van lidstaten en het creëren van de ondernemers van de toekomst. De operationele basis om deze doelstellingen te bereiken zijn de zogenaamde 'kennis- en innovatiegemeenschappen' (KICs). Deze KICs vormen autonome partnerschappen waarin belangrijke instellingen uit het hoger onderwijs en het onderzoek en partners uit de industrie worden samengebracht. Het zijn strategische netwerken die steunen op gezamenlijke planning voor innovatie op middellange tot lange termijn om de uitdagingen van het EIT waar te maken. De gemeenschappen opereren via zogenaamde '*co-location centres*' waarvan er reeds 17 in Europa zijn.

In 2010 werden drie KICs goedgekeurd door het EIT conform de doelstellingen van de strategische innovatieagenda: *Climate-KIC* over klimaatverandering mitigatie en adaptatie, *EIT ICT Labs* over informatie en communicatie technologieën en *KIC InnoEnergy* met betrekking tot duurzame energie. In de komende jaren worden nieuwe KICs gelanceerd met betrekking tot innovatie voor gezond leven en actief verouderen, grondstoffen, *Food4future*, productie met toegevoegde waarde en stedelijke mobiliteit.

De KICs ondersteunen een hele waaier aan activiteiten die de hele innovatieketen beslaan, gaande van training en educatie, innovatieprojecten tot *business incubators*. Op de websites van de respectievelijke gemeenschappen kan meer informatie teruggevonden worden over calls en ondersteuningsmogelijkheden.

Volgens de Europese mededeling COM (2014) 254, zal de Europese Commissie onderzoeken of het oprichten van een KIC voor de blauwe economie na 2020 waardevol kan zijn.

Financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI)

Budget	19,662 miljard euro <ul style="list-style-type: none"> • 11,809 miljard euro voor de geografische programma's • 7,008 miljard euro voor de thematische programma's (5,101 miljard euro voor het GPGC programma)
Looptijd	2014-2020
Doelgroep(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Partnerlanden en -regio's, en hun instellingen • Gedecentraliseerde entiteiten van de partnerlanden (gemeenten, provincies, departementen en regio's) • Gezamenlijke organen van de partnerlanden en -regio's met de Gemeenschap • Niet-overheidsactoren • Internationale organisaties • EU-agentschappen
Mariene component	Visserij en aquacultuur, mariene biodiversiteit, bescherming mariene ecosystemen, herstel van wetlands
Legale basis	Verordening (EU) nr. 233/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2014 tot vaststelling van een financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking voor de periode 2014-2020
Website	https://ec.europa.eu/europeaid/funding/development-cooperation-instrument-dci_en

// abstract:

Het instrument voor ontwikkelingssamenwerking verenigt drie grote componenten: *geografische programma's*, *thematische programma's* en een *pan-Afrikaans programma*.

Binnen de geografische programma's worden samenwerkingsactiviteiten (nationale, regionale, transregionale en continentale activiteiten) uitgevoerd binnen bepaalde samenwerkingsgebieden. Specifiek voor mariene en kustgebonden projecten betreft dit onder meer voedselvoorziening en -zekerheid (visserij en aquacultuur), beheer van natuurlijke hulpbronnen (waaronder water) en klimaatverandering en milieu. Voor de geografische programma's worden op basis van de strategische publicaties, door de Europese Commissie jaarlijkse *actieprogramma's* voorbereid.

De thematische programma's zijn complementair met de voornoemde geografische programma's. Eén van de thematische programma's is het programma voor mondiale collectieve goederen en uitdagingen (GPGC). Dit programma beoogt de samenwerking en de uitwisseling van kennis en ervaring met partnerlanden en de capaciteiten van partnerlanden te versterken om zo bij te dragen tot de uitroeiing van armoede en tot sociale cohesie en duurzame ontwikkeling. Onder het samenwerkingsterrein 'Milieu en klimaatverandering' van GPCG komen een aantal specifieke mariene en kustgebonden thema's aan bod. Er wordt onder meer gefocust op strategieën ter bevordering van biodiversiteit, bescherming van ecosystemen en natuurlijke hulpbronnen en duurzaam beheer van onder meer oceanen, water en visserij. Verder komt in het kader van rampenrisicobeheer en aanpassing aan klimaatverandering ook de bescherming van ecosystemen en het herstel van wetlands aan bod. De verdere uitwerking van GPCG komt aan bod in het *Indicatieve Meerjarenprogramma*.

Er wordt voorzien om een nieuw initiatief omtrent biodiversiteit onder te brengen onder het GPGC: *Biodiversity for Life (B4Life)*. B4Life gaat uit van een ecosysteembenadering voor economische groei, mitigatie en adaptatie met betrekking tot de klimaatverandering, voedselveiligheid en goed beheer. Hierbij wordt onder meer gefocust op mariene en kustgebonden aspecten van biodiversiteit zoals de degradatie van mangroves en de bescherming van de kusten en mariene habitats.

DEEL 2

Federale Financieringsinstrumenten voor marien onderzoek en innovatie

Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks (BRAIN-be) - BELSPO

Budget	117 miljoen euro
Looptijd	2012-2017
Geografisch bereik	België
Doelgroep(en)	BRAIN-be staat open voor de hele wetenschappelijke gemeenschap in België: universitaire instellingen, publieke wetenschappelijke inrichtingen en onderzoekscentra zonder winstoogmerk
Mariene Component	Het Noordzee-onderzoek is volledig geïntegreerd binnen BRAIN-be (zie website Noordzee onderzoeksprogramma)
Website	www.belspo.be/BRAIN-be

// abstract:

Het recurrente onderzoeksprogramma BRAIN-be (*Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks*) beoogt zowel tegemoet te komen aan de wetenschappelijke kennisbehoeften van de federale departementen als het wetenschappelijk potentieel van de federale wetenschappelijke instellingen te ondersteunen.

Het kaderprogramma BRAIN-be is opgebouwd rond 6 thematische assen:

- Ecosystemen, biodiversiteit, evolutie
- Geosystemen, heelal en klimaat
- Cultureel, historisch en wetenschappelijk erfgoed
- Strategieën van de federale overheid
- Belangrijke maatschappelijke uitdagingen
- Collectiebeheer

Het Noordzee-onderzoek is volledig geïntegreerd binnen BRAIN-be (zie [website Noordzee onderzoeksprogramma](#)). Via BRAIN-be kan ook deelgenomen worden in transnationale programma's zoals de ERA-NETs en gezamenlijke programmeringsinitiatieven (JPIs).

Het kaderprogramma ondersteunt twee soorten onderzoeksprojecten:

- Netwerkprojecten (van vier jaar met een mogelijkheid van projecten van twee jaar)
- Pioniersprojecten van maximum twee jaar

Oproepen tot voorstellen binnen bepaalde thematische assen kunnen op volgende [website](#) opgevolgd worden.

Interuniversitaire attractiepolen (IUAP) - BELSPO

Budget	156,5 miljoen euro
Looptijd	2012-2017 (fase VII)
Geografisch bereik	België
Doelgroep(en)	Belgische universiteiten en federale wetenschappelijke instellingen
Algemene doelstellingen	Excellente interuniversitaire netwerken voor fundamenteel onderzoek
Website	www.belspo.be/belspo/iap/index_en.stm

// abstract:

Het 'Interuniversitaire attractiepolen'-programma verleent steun voor fundamenteel onderzoek aan universiteiten van de verschillende Belgische gemeenschappen en federale wetenschappelijke instellingen. Binnen het programma worden interuniversitaire netwerken gevormd om de gezamenlijke bijdrage aan wetenschappelijk onderzoek en internationale wetenschappelijke netwerken (indien van toepassing) te verhogen. Er moeten minstens vier onderzoeksgroepen tot het netwerk behoren waarvan minstens één groep uit de Vlaamse en één uit de Franse gemeenschap. De netwerken kunnen ingedeeld worden in drie categorieën: *life sciences*, exacte en toegepaste wetenschappen en humane wetenschappen.

In fase VII (2012-2017) van het IUAP-programma werden reeds 47 IUAP-netwerken gefinancierd bestaande uit 257 Belgische onderzoeksgroepen en 112 Europese partners. Eén van de netwerken heeft een specifiek mariene component: *Aquatic Systems under multiple stress: a New Paradigm for Integrating Aquaculture and Ecotoxicology Research*.

STEREO III programma - BELSPO

Budget	28,6 miljoen euro
Looptijd	2013-2020
Voorgaand financieringsinstrument	STEREO II
Geografisch bereik	België
Mariene Component	Het beheer van het milieu op lokale en regionale schaal (onder meer met betrekking tot water en kustgebieden)
Website	http://eo.belspo.be/About/Stereo3.aspx

// abstract:

Het STEREO III-programma ondersteunt de Belgische ruimte-strategie waarbij in de eerste plaats wordt ingezet op *remote sensing*. De volgende thematische prioriteiten komen hierbij aan bod:

- Globale monitoring van vegetatie en van de evolutie van grote landecosystemen
- Beheer van de leefomgeving (water, bodem, bossen, natuurgebieden en biodiversiteit, landbouw, kustgebieden, stedelijke zones en stadsrand) op lokale en regionale schaal
- Interactie tussen (verandering in) bodembedekking en klimaatverandering
- Epidemiologie en humanitaire hulp
- Veiligheid en risicomanagement

Het programma financiert verschillende types projecten:

- Wetenschappelijk onderzoek (thematische netwerkprojecten, verkenningsprojecten en cofinanciering met andere projecten)
- Ontwikkeling van toepassingen
- Het ondersteunen van onderzoek en Belgische infrastructuur en toepassingen
- EODesk diensten

Oproepen tot het indienen van projecten binnen dit programma worden aangekondigd op de volgende [website](#).

DEEL 3

Vlaamse financieringsinstrumenten voor marien onderzoek en innovatie

Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT)

Budget	+/- 300 miljoen euro per jaar
Geografisch bereik	Vlaanderen
Doelgroep(en)	Kleine en grote bedrijven, universiteiten, hogescholen en andere Vlaamse innovatieve spelers
Legale basis	Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid
Website	www.iwt.be

// abstract:

Het agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) ondersteunt innovatie in Vlaanderen op verschillende manieren:

- Financiële steun: hoofdzakelijk projecten van kleine en grote bedrijven, universiteiten, hogescholen en andere Vlaamse innovatieve spelers
- Advies van Vlaamse bedrijven en onderzoekscentra bij hun innovatieprojecten en steunaanvragen
- Coördinatie en netwerking tussen alle spelers op het vlak van innovatie in Vlaanderen door onder meer het Vlaams Innovatienetwerk (VIN)
- Beleidsvoorbereiding van het innovatiebeleid van de Vlaamse Regering

Op de IWT-website wordt een overzicht geboden van de [subsidies](#) die kunnen aangevraagd worden binnen de verschillende programma's (zie tabel) en de diensten die worden aangeboden voor [advies en begeleiding](#) inzake innovatie. Er zijn geen subsidies die zich specifiek richten op mariene of kustgebonden thema's, al kunnen in nagenoeg alle types financiering mariene projecten ingediend worden.

Het [Vlaams regeerakkoord \(2014-2019\)](#) stipuleert dat het IWT op termijn met het Agentschap Ondernemen zal fuseren tot één Agentschap Ondernemen en Innovatie (AOI). Er wordt ook bekeken om bepaalde taken van het IWT in het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) te integreren.

Tabel. Een overzicht van de subsidiemogelijkheden binnen het IWT.

IWT-Subsidie	Omschrijving	Doelgroep	Programma
Baekeland-mandaten	Doctoraat in nauwe samenwerking met bedrijfsleven	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's, individuele personen	O&O-besluit
Doctoraatsbeurzen Strategisch Basisonderzoek	Doctoraatsbeurzen voor jonge wetenschappers binnen strategisch basisonderzoek	Individuele personen	Persoonsgebonden mandaten
Innovatiemandaten (IM)	Postdoctorale onderzoekers voor valorisatie onderzoeksresultaten naar bedrijfswereld	Individuele personen	Persoonsgebonden mandaten
Innovatieplatformen (LS)	Coördinatieplatform voor gerichte initiatieven	Onderzoeksorganisaties en dienstverlenende organisaties	Thematische initiatieven
Kmo-haalbaarheidsstudies	Ondersteuning kmo's voor innovatieve projecten en studies met het oog op haalbaarheid van innovatie	Bedrijven, kmo's	KMO-programma
Kmo-innovatieprojecten	Ondersteuning kmo's voor innovatieve projecten en studies met het oog op het realiseren van innovatie	Bedrijven, kmo's	KMO-programma
Landbouw (LA)-trajecten	Innovatieve oplossing voor uitdagingen uit de primaire sector	Onderzoeksorganisaties	LO-programma
Landbouw (LA)-trajecten	Directe steun aan bedrijven voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's	O&O-besluit
Portfolio haalbaarheidsstudies	Een studie aan het begin van een innovatietraject	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's	O&O-besluit
Proeftuin woningrenovatie	Ontwikkelen en testen van opschaalbare en reproduceerbare renovatieconcepten	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's, onderzoeksorganisaties, dienstverlenende organisaties en non-profit sector	O&O-besluit
Proeftuin Zorginnovatieruimte Vlaanderen	Ondersteuning innovatieve zorginitiatieven	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's, onderzoeksorganisaties, dienstverlenende organisaties en non-profit sector	O&O-besluit
Sprint-projecten	Ontwikkelingsproject van eerder beperkte omvang	Bedrijven en grote ondernemingen	O&O-besluit
Strategisch basisonderzoek (SBO)	Vernieuwend hoogwaardig onderzoek met uitzicht op economische of maatschappelijke toepassingen	Onderzoeksorganisaties en non-profit sector	SBO-besluit
TETRA	Praktijkgericht onderzoek door hogescholen en universiteiten voor ondernemingen en social profit	Onderzoeksorganisaties	TETRA-besluit
TBM	Toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit	Onderzoeksorganisaties en non-profit sector	TBM-besluit
TGO	Transformationeel geneeskundig onderzoek	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's, onderzoeksorganisaties en non-profit sector	O&O-besluit
VIS	(Sub)regionale innovatiestimulering	Dienstverlenende organisaties	VIS-programma
VIS - haalbaarheidsstudies	Concreet uitwerken van een innovatiestrategie of -initiatief	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's en dienstverlenende organisaties	VIS-programma
VIS - haalbaarheidsstudies	Oplossen van concrete en vraaggedreven uitdagingen met duidelijke economische meerwaarde voor ruime doelgroep	Bedrijven, grote ondernemingen, kmo's, onderzoeksorganisaties en dienstverlenende organisaties	VIS-programma

Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO)

Budget	224 miljoen euro in 2013 (80% Vlaamse financiering, 20% federale financiering)
Geografisch bereik	Vlaanderen
Doelgroep(en)	Universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap
Algemene doelstellingen	Ondersteuning van fundamenteel kennisgrensverleggend wetenschappelijk onderzoek
Legale basis	Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid
Website	www.fwo.be

// abstract:

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO) is het agentschap dat fundamenteel, kennisgrensverleggend wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap ondersteunt. Het fonds stimuleert ook de samenwerking tussen de Vlaamse universiteiten en andere onderzoeksinstituten. Op de [FWO-website](#) wordt een overzicht gegeven van de verschillende mandaten en financieringsmogelijkheden binnen het FWO (zie tabel). Hoewel geen van deze financieringskanalen zich specifiek op mariene of kustgebonden thema's richt, kan in nagenoeg elk type financiering mariene projecten ingediend worden. Op-roepen voor financiering worden aangekondigd op volgende [webpagina](#).

Het [Vlaams regeerakkoord \(2014-2019\)](#) stipuleert dat op termijn bepaalde taken van het IWT, alsook de investering in onderzoeksinfrastructuur in het kader van de Herculesstichting zullen ondergebracht worden in het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO).

Tabel. Een overzicht van de subsidiemogelijkheden binnen het FWO.

Type mandaat / financiering	Mandaat / financiering	Omschrijving
Predoctorale mandaten	Aspirant	Belangrijkste financieringskanaal voor jonge beloftevolle onderzoekers om een doctoraat te behalen
	Bijzondere doctoraatsbeurs	Ondersteunt personen die buiten het wetenschappelijke onderzoek werken en in één jaar tijd een doctoraat op proefschrift wensen te behalen
	Klinische doctoraatsbeurs	Ondersteunt specialisten die voltijds met een klinische taak aangesteld zijn, om fundamenteel klinisch onderzoek uit te voeren
Postdoctorale mandaten	Postdoctoraal Onderzoeker	Ondersteunen van doctors in het uitbouwen van een zelfstandige, internationale onderzoekssloopbaan.
	Fundamenteel Klinisch Mandaat	Ondersteunt goed opgeleide artsen en onderzoekers die een volwaardige carrière binnen het translationeel onderzoek nastreven
	Pegasus Marie Curie Fellowships	Excellente postdoctorale onderzoekers naar Vlaanderen halen
Individuele kredieten	Naast het Krediet aan navorsers en Wetenschappelijke Opdracht (<i>sabbatical leave</i>) zijn er verschillende kredieten in het kader van schenkingen	Steunen van jonge en/of gevestigde onderzoekers met een individueel werkingskrediet
Onderzoeksprojecten	Onderzoeksproject	Op initiatief van onderzoekers voor ondersteuning fundamenteel wetenschappelijk onderzoek
	Onderzoeksproject Kom op tegen Kanker	
	Odysseusprogramma	Ondersteuning uitstekende onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière hebben opgebouwd om aan Vlaamse universiteit onderzoek op te zetten
	Big Science projecten	Steunt onderzoeksprojecten aan grote internationale onderzoeksfaciliteiten
Internationale mobiliteit	Verschillende mogelijkheden voor inkomende en uitgaande mobiliteit	FWO stimuleert internationale mobiliteit door onderzoekers de kans te geven ervaring op te doen in internationale onderzoeksgroepen, onderzoekers aan te trekken uit het buitenland, etc.
Internationale samenwerking	Er zijn verschillende mogelijkheden voor samenwerking, uitwisseling, etc.	FWO stimuleert internationale samenwerking via uitwisselingsakkoorden en (bilaterale) samenwerkingsprojecten
Internationale contacten	Internationale Coördinatie-actie	Ondersteuning coördinatieacties van internationale samenwerkingsverbanden
	Organisatie van een wetenschappelijke bijeenkomst	Ondersteuning van wetenschappelijke congressen, waarbij de internationale en interuniversitaire dimensie centraal staan
	Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap	Ondersteuning coördinatie van wetenschappelijke onderzoeksgemeenschappen
Wetenschappelijke prijzen		Er zijn verschillende wetenschappelijke prijzen in het veld van de biologische wetenschappen, gedrags- en maatschappijwetenschappen, medische wetenschappen, wetenschap en technologie
Europese programma's	NCP - National contact point	NCP binnen Horizon 2020 (p. 8)
	COST	FWO is het Vlaamse aanspreekpunt voor COST (p. 17)
	ERA-NET	p. 18
	JPI	p. 20
	EURAXESS	Europees initiatief dat informatie en ondersteuning voorziet voor mobiele onderzoekers

Herculesstichting

Geografisch bereik	Vlaanderen
Doelgroep(en)	Universiteiten, hoge scholen, Vlaamse wetenschappelijke instellingen
Algemene doelstellingen	Financiering middelzware en zware infrastructuur voor fundamenteel en strategisch basisonderzoek
Legale basis	Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid
Website	www.herculesstichting.be

// abstract:

De Stichting subsidieert zowel middelzware als zware infrastructuur voor fundamenteel en strategisch basisonderzoek. Alle wetenschappelijke disciplines kunnen een beroep doen op Herculesfinanciering, met inbegrip van de humane en de sociale wetenschappen, bijvoorbeeld voor de financiering van databanken of collecties. Voor middelzware infrastructuur (150.000 – 1.500.000 euro) kunnen universiteiten en hogescholen voorstellen indienen. De aankoop en exploitatie van zware onderzoeksinfrastructuur (> 1.500.000 euro) overstijgt vaak de mogelijkheden van een individuele instelling waarbij strategische samenwerking aangewezen is. De oproep voor financiering wordt aangekondigd op de website van de Herculesstichting. Afhankelijk van de aanvraag wordt tot 70% van de subsidiabele kosten gefinancierd en in sommige gevallen zelfs 90% of 100% (zie [webpagina](#)).

De Stichting ondersteunt eveneens de uitbouw van pan-Europese onderzoeksinfrastructuur in het kader van het *European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI)*. Voorbeelden van ESFRI-infrastructuur met een mariene component waarin Vlaanderen participeert zijn het *European Marine Biological Resource Centre (EMBRC)*, *Lifewatch (regional portal)* en het *Integrated Carbon Observation System (ICOS)*.

Het *Vlaams regeerakkoord (2014-2019)* stipuleert dat op termijn de investering in onderzoeksinfrastructuur in het kader van de Herculesstichting zal ondergebracht worden in het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO).

Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) en Industrieel Onderzoeksfonds (IOF)

// abstract:

Binnen de Vlaamse universiteiten kan financiering verkregen worden voor onderzoek en innovatie door middel van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (*BOF*) en het Industrieel Onderzoeksfonds (*IOF*).

De BOF zijn een belangrijke financiële bron voor de stimulering van academisch fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. De financiële middelen worden door middel van een interuniversitair verdelingsmechanisme toegekend aan de Vlaamse universiteiten. Deze middelen kunnen aangewend worden voor zowel grote (geconcentreerde onderzoeksacties - GOA's) als kleine onderzoeksprojecten binnen de universiteit. De selectie voor de projecten gebeurt door middel van eigen interne selectieprocedures op basis van peer-review of onderlinge competitie. Verder voorzien de BOF ook in de financiering van het *Methusalemprogramma* (structurele financiering over langere duur voor Vlaamse toponderzoekers) en *tenure-track mandaten* voor post-doctorale onderzoekers.

Het IOF is gericht op het valoriseren van universitaire kennis onder de vorm van maatschappelijke en/of industriële toepassingen (strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek met economische finaliteit). Het budget wordt verdeeld tussen de Vlaamse associaties (een universiteit en één of meerder hogescholen) of universiteiten op basis van een aantal parameters die verband houden met 'valorisatie', zoals het aantal industriële projecten, EU-projecten, spin-offs, octrooien, doctoraatsdiploma's, etc.

Hoewel de BOF en het IOF geen specifieke mariene component hebben, kunnen deze worden aangewend voor de financiering van marien onderzoek.

Vlaamse Interuniversitaire Raad - Universitaire Ontwikkelingssamenwerking (VLIR-UOS)

Budget	35 miljoen euro in 2014
Geografisch bereik	Vlaanderen + 20 partnerlanden (projecten en beurzen) en 54 beurzenlanden
Doelgroep(en)	Partnerschappen tussen universiteiten en hogescholen, in Vlaanderen en het Zuiden
Algemene doelstellingen	Ondersteuning van partnerschappen tussen universiteiten en hogescholen in Vlaanderen en het Zuiden die innovatieve antwoorden zoeken op globale en lokale uitdagingen
Legale basis	5 mei 2010 - Intern reglement Bureau Universitaire Ontwikkelingssamenwerking (VLIR-UOS)
Website	www.vliruos.be

// abstract:

VLIR-UOS ondersteunt partnerschappen tussen universiteiten en hogescholen, in Vlaanderen en het Zuiden, die innovatieve antwoorden zoeken op globale en lokale uitdagingen.

- VLIR-UOS financiert *samenwerkingsprojecten* tussen professoren, onderzoekers en docenten uit een aantal partnerlanden. Voor elk van deze partnerlanden wordt een landenstrategie uitgewerkt die dienst doet als routekaart voor toekomstige samenwerking. Capaciteitsopbouw en wetenschappelijk onderzoek vormen de hoofdactiviteit van de meeste projecten. Andere activiteiten zijn onderwijsvernieuwing en -verbetering, beleidsondersteuning, dienstverlening, de organisatie van opleidingen en congressen, opleiding in universitair beleid en beheer, studentenuitwisseling, taalonderricht, kwaliteitszorg in het hoger onderwijs, etc. Een overzicht van de verschillende financieringsprogramma's is beschikbaar op de volgende *webpagina*. De oproepen voor projectvoorstellen, beursaanvragen, etc. worden opgelijst op de volgende *webpagina*.
- VLIR-UOS verleent verschillende soorten *beurzen* aan studenten en professionals in Vlaanderen en het Zuiden. Het gaat zowel om beurzen voor studenten van een Vlaamse universiteit of hogeschool voor een stage of een scriptieverblijf in één van de 54 beurzenlanden in Afrika, Azië en Latijns-Amerika (*Reisbeurzen*), als om beurzen voor een thema dat aansluit bij de samenwerking met het Zuiden (Vlaamse Doctoraatsbeurzen voor ontwikkelingsrelevant onderzoek (*VLADOC*)). Daarnaast worden eveneens beurzen aangeboden aan studenten en professionals uit het Zuiden (*Beurzen voor studenten uit het Zuiden*).

Ten slotte werkt VLIR-UOS mee aan de versterking van het hoger onderwijs in het Zuiden en de internationalisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Binnen VLIR-UOS is er geen kanaal dat zich specifiek richt op een mariene component. Toch zijn er verschillende van de lopende en uitgevoerde projecten en beurzen die een mariene thematiek behelzen (mariene beschermde gebieden, ontwikkeling van aquacultuur, mangroves, visserij, zeespiegelstijging, kustbeheer, etc.). Verder komen in de landenstrategieën van een aantal partnerlanden mariene onderwerpen aan bod: bv. Cuba en Ecuador - kustzonebeheer, Vietnam en Zuid-Afrika - aquacultuur, etc.

Nieuw Industrieel Beleid (NIB)

Geografisch bereik	Vlaanderen
Doelgroep(en)	Industrie, bedrijven maar ook overheid, kennisinstellingen en onderwijs (quadrupel helix).
Algemene doelstellingen	Een overkoepelende visie op de toekomst van de industrie in Vlaanderen.
Mariene component	projecten en clusters met betrekking tot offshore energie-opwekking (wind-, golf- en getijdenenergie) en textielproducten voor de maritieme sector
Website	www.nieuwindustrieelbeleid.be

// abstract:

Het nieuw industrieel beleid (*NIB*) is een overkoepelende visie op de toekomst van de industrie in Vlaanderen. De bedoeling is om de industrie in Vlaanderen door middel van **50 acties** te 'transformeren' naar een moderne industrie die groener, socialer, creatiever en innovatiever is. Het NIB steunt hiervoor op 4 pijlers:

- De economische pijler: clusters van bedrijven, kennisinstellingen en onderwijs, gericht op de creatie van de Fabriek van de Toekomst
- De innovatie-pijler: specifiek gericht op innovatie die transformatie bewerkstelligt
- De sociale pijler: gericht op competentieontwikkeling en een nieuwe arbeidsorganisatie
- De infrastructuur-pijler: de aantrekkingskracht van Vlaanderen voor de Industrie van de toekomst verhogen en de verankering ervan versterken

Binnen de Fabriek van de Toekomst worden een aantal projecten ondersteund die bedrijven aanzetten tot een veranderingsproces om de bestaande industriële activiteiten te vernieuwen, met aandacht voor clustervorming, open productie en verhoogde ketensamenwerking. Oproepen voor projectvoorstellen worden aangekondigd op de website van het *Agentschap Ondernemen*. In het kader van de Fabriek van de Toekomst werden mariene projecten toegekend met betrekking tot offshore wind energie en textiel voor de maritieme sector (Zee-tex).

Het initiatief '*Fabrieken voor de Toekomst*' concretiseert het NIB op het niveau van de provincie West-Vlaanderen. Hierbij werden drie clusters opgericht waarin overheid, kennis- en wetenschapsinstellingen, hoger onderwijs en bedrijfsleven worden samengebracht rond drie thema's: nieuwe materialen, voeding en blue energy (wind-, golf- en getijdenenergie).

Nuttige informatiebronnen:

- www.compendiumkustenzee.be
- www.welcomeurope.com/list-european-funds.html
- www.eustrainingsite.com/eu_funds.php
- www.vleva.eu
- www.west-vlaanderen.be/Europa

